

שלום לכולם,

כבוד הוא לי להודות למכון ון ליר ולמכון שחרית ולברכם על היוזמה שנקטו לתרגם לעברית את הספר **התמורה הגדולה**. אנו מציינים עכשיו רגע חשוב בהיסטוריה העולמית. אין ספק שהתרגום החדש יאפשר לאנשים רבים יותר להשתתף בדיון על רעיונותיו החשובים של קרל פולני ועל הרלוונטיות שלהם לימינו. אירוע השקת הספר בעברית מעניק לי הזדמנות מיוחדת לכתוב על אבי. אני יודעת שהוא היה שמח מאוד להשתתף בו, והלוואי שהיה יכול להיות איתנו כאן.

הרגע הזה מיוחד בשבילי גם כי אבי נפטר בשנת 1964, כשבישראל עדיין התקיימו תרבות ומסורת סוציאליסטית. הוא לא הספיק לחזות במהפכת הנגד הניאו-ליברלית שסחפה את ארצכם כמו את שאר העולם. העובדה שהספר רואה אור בישראל עכשיו, אחרי שנים של הפגנות נגד הקפיטליזם חסר הרסן, מוכיחה את כוחה של התיאוריה של פולני בדבר התנועה הכפולה, ואת יכולתה של החברה להתגייס כדי להסיג לאחור את השמדתה העצמית.

אביו של קרל פולני ושל אָחיו היה מיכאל פולצ'ק. משפחתו התגוררה במדרונות הדרומיים של הרי הקרפטים, שאדמתם הפורייה פרנסה יישובים יהודיים רבים. היהודים החלו להתיישב שם כבר במאה החמש-עשרה, והשליטים המקומיים התירו להם לייסד קהילות פורחות ומשגשגות. משפחת פולצ'ק גרה בעיר אונגוואר, הידועה כיום בשם אוז'הורוד, במחוז טרנסקרפטיה, או רותניה הקרפטית, השוכן כיום בחלקה הדרום-מזרחי של אוקראינה. מיכאל זכה לעסוק בתחום העניין שלו – הרחבת מסילות ברזל, ובכלל זה הקמת מנהרות וגשרים לפי הצורך, ברחבי האימפריה האוסטרו-הונגרית, שבחלק גדול משטחה שררו תנאים אלפייניים. משפחתו הייתה בעלת אמצעים והיה בידה לשלוח אותו למוסדות הטכניים הטובים ביותר בשווייץ. בהיותם יהודים נאסר עליהם לעסוק בחקלאות, אבל הם שכרו חלקת יער, והנהר שזרם בתוכה סיפק את הכוח לבית המלאכה שלהם, שבו טחנו דגנים וניסרו עצים. בעזרת הכסף שהרוויחו מבית המלאכה עסקו בני המשפחה בייצור בירה. הוריו של אבי היו יהודים מאמינים, אך שניהם דגלו בבניית קשרים קרובים בין קהילות נוצריות ויהודיות. כמה שנים לפני מותו, לאחר שהמשפחה כבר התבוללה, מיכאל פולצ'ק שינה את שמות ילדיו לשמות מגיאריים כדי להקל עליהם להשתתף בחיי החברה בהונגריה. הוא עצמו שמר על שמו המקורי ועל דתו היהודית, וכך עשתה גם אשתו ססיל. לילדים נאמר שכאשר יתבגרו, יהיה עליהם לבחור בעצמם את השתייכותם הדתית, וכולם בחרו בסופו של דבר בשייכות נוצרית כזאת או אחרת. מיכאל פולצ'ק הפך לקבלן רכבות מצליח. הוא העניק לילדיו חינוך ביתי ממעלה ראשונה, עד שהגיעו לשלב שבו יכלו להיכנס לגימנסיה. בבית הוא לימד אותם לטינית ויוונית, אנגלית וצרפתית. הילדים העריצו את אביהם. מדי פעם בפעם הוא הזמין אחד מהם להצטרף אליו לנסיעות עסקים בערי בירה שונות.

אימו של קרל פולני, ססיל פולצ'ק, הייתה בתו של מר ווהל, שהיה תלמיד חכם בבית מדרש להכשרת רבנים בוויילנה (שהייתה באותו הזמן חלק מהאימפריה הרוסית), ונמשך לקרבה שבין היהדות לנצרות. הוא תרגם את התלמוד לרוסית, והצאר העניק לו על כך מדליה על שם אנה הקדושה. אביה של ססיל שלח אותה לווילנה ללמוד מקצוע. היא פגשה שם את מיכאל פולצ'ק ונישאה לו, ושם גם נולד קרל. פולצ'ק דיבר הונגרית וססיל דיברה רוסית, וביניהם הם דיברו בגרמנית. ידיעת השפה הגרמנית הייתה באותם ימים חובה לאדם משכיל, כמו שהייתה הצרפתית במאה התשע-עשרה והאנגלית כיום. לססיל היו כמה חברות שגרו בסימפרופול שבחצי האי קרים,

ואחת מהן נישאה למהפכן הרוסי הסוציאליסט סמואל קלצ'קו. קלצ'קו בא מוויילנה אבל חי בווינה ושימש איש קשר חשוב למשפחה. משפחות פולצ'ק וקלצ'קו קיימו ביניהן קשרים הדוקים במשך שנים רבות. אשתו של קלצ'קו ילדה בת, לנה קלצ'קו, שברבות השנים נישאה לקרל פוטמיינר האוסטרי, שעשה מהפכה בחינוך. אני זוכרת אותה כלנה פוטמיינר, והיא הייתה חברה טובה של הוריי בווינה.

כפי שאתם אולי יודעים, אני בת 97. בצעירותי חוויתי בעצמי כמה מהאירועים שאבי מזכיר בספרו, כאשר היה עֵד להרס הציוויליזציה שנגרם בחלקו הגדול בידי מה שהוא כינה "האשליה" של השוק החופשי. **התמורה הגדולה** – ספר שכלכלנים רבים רואים בו את אחד הספרים החשובים ביותר במאה העשרים – רלוונטי בימינו כפי שהיה בזמן שנכתב. בסקר שערך בשנת 2016 כתב העת *Real World Economics Review* בקרב יותר מ-3,000 כלכלנים לא אורתודוקסים – שבו התבקשו המשתתפים לדרג את עשרת הספרים החשובים ביותר שנכתבו בידי כלכלנים במאה השנים האחרונות – **התמורה הגדולה** (1944) דורג במקום השני, אחרי ספרו של קיינס **התאוריה הכללית של תעסוקה, ריבית וכסף** (1936), שדורג במקום הראשון, ולפני ספרו של שומפטר **קפיטליזם, סוציאליזם ומוקרטיה** (1942), שדורג במקום השלישי. בלי הביקורת של פולני על האשליה המסוכנת של "השוק החופשי", ובלי ניתוחו את מה שכינה "התנועה הכפולה", איך היינו מבינים את עלייתו של הפופוליזם ההרסני – בייחוד בארצות הברית ובאנגליה, שבהן מהפכת הנגד הניאו-ליברלית היא הבולטת ביותר? בלי ניתוחו של פולני את "העידן המוזהב" ואת ההרס שהמיט על המסורת ועל הקשרים החברתיים, איך נוכל להבין את "העידן המוזהב" שלנו, שהצמיח תנועות פופוליסטיות ומעין-פשיסטיות ברחבי העולם?

ספרו של אבי מעניק לנו כלים להבין את ההווה, אך גם מדריך אותנו כיצד להיאבק למען עיצובו מחדש של עתידנו המשותף, כיצד לשלב מחדש את הכלכלה בחברה ולהכפיף אותה לערכים מוסריים וחברתיים. ספרו רלוונטי היום כי הוא חוקר את הדינמיקה של שינוי חברתי וכלכלי, אך הוא אינו מציע תוכנית סדורה. עלינו ליצור את תנועת השינוי שלנו בעצמנו.

בפרוס שנת 2021, כולנו מייחלים לראות את סופה של מגפת הקורונה, שכבר גבתה את חייהם של יותר משני מיליון איש. כדי להציב זאת בפרספקטיבה, עלינו לזכור שהמגפה הכלל-עולמית הראשונה שפגעה באנושות, המכונה "המוות השחור", גבתה את חייהם של כ-25 מיליון איש, כמחצית מאוכלוסיית אירופה. כשהייתי ילדה, בווינה, כל ילד שנולד באירופה קיבל חיסון נגד המחלה האיומה הזאת – סימן הזריקה עדיין ניכר על זרועי. אבל אפילו המגפה הנוראה הזאת נוצחה. אני סבורה שהיטבנו להתמודד עם מגפת הקורונה, מלבד העובדה שמדינות עניות אינן מסוגלות לקנות את החיסון. לשם כך נדרש שיתוף פעולה בין ארגון הבריאות העולמי לאו"ם, שיפעלו יחד לספק את החיסון חנים למדינות עניות.

אנו מציינים עתה רגע חשוב בהיסטוריה העולמית. כפי שכתבתי במאמר שהתפרסם לא מכבר, הציוויליזציה שלנו עומדת היום בפני אתגרים שמאיימים על עתיד האנושות.* עם אתגרים אלו נמנים הידרדרות סביבתית, שינויי אקלים, סכנת אסון גרעיני, הופעתם של חיידקי-על, וכן האיום שמציבה הטכנולוגיה – בכלל זה הבינה המלאכותית, שקיפחה את פרנסתם של עובדים רבים

* "The Return of Karl Polanyi: From the Bennington Lectures to Our Present Age of Transformation," in Kari Polanyi, Radhika Desai and Alan Freeman (eds.), *Karl Polanyi and Twenty-First-Century Capitalism*, Manchester: Manchester University Press, 2020, pp. 21–58

והולידה תעשיות חדשות המבוססות על איסוף ומכירה של מידע עלינו. ** עבודתו של קרל פולני רלוונטית במידה מסוימת לכל הסוגיות הללו, ולכן חשוב כל כך שעוד ועוד אנשים יוכלו להיחשף להגותו.

אני מאחלת למכון ון ליר ולמכון שחרית אירוע חגיגי ומהנה לכבוד צאתו לאור של התרגום העברי לספרו של קרל פולני **התמורה הגדולה**.

תודות מקרב לב,

קארי פולני לויט

תרגום: שונמית ליפשיץ